

Bijeenkomst *Transatlantic Trends 2009*

Verslag van de voornaamste bevindingen en Q&A-sessie

Op 11 september 2009 organiseerde de Atlantische Commissie een bijeenkomst met dr. Ron Asmus, directeur van het Transatlantic Center bij het German Marshall Fund in Brussel. Voor zo'n 50 belangstellenden in Perscentrum Nieuwpoort te Den Haag presenteerde hij de belangrijkste resultaten van de opiniepeiling *Transatlantic Trends 2009*. Voor het achtste achtereenvolgende jaar werden zowel Amerikanen als Europeanen gevraagd naar hun mening over onder meer de trans-Atlantische relatie en de oorlog in Afghanistan. Dit jaar toonde het onderzoek 'dramatische veranderingen' in de publieke opinie aan beide kanten van de Oceaan.

'Obama-mania'

Met name de resultaten van het onderzoek naar de populariteit van de president van de Verenigde Staten waren 'eyepopping'. Daar waar de publieke steun voor president George W. Bush in Europa daalde tot een ongekend dieptepunt, heeft president Barack Obama de grootste *comeback* ooit gemaakt. Asmus noemde

Obama's populariteit zelfs "stratosferisch" en sprak van de "Obama bounce". President Obama is ook populairder in Europa dan in de VS, iets wat van Bush niet gezegd kon worden.

President Obama is voornamelijk zeer populair in die Europese landen waar Bush weinig populariteit genoot. In Duitsland bijvoorbeeld krijgt Obama 80 procent meer steun dan Bush een jaar geleden kreeg. In de vier Centraal- en Oost-Europese landen die deelnamen aan het onderzoek¹ is het 'Obama-effect' minder zichtbaar. In deze landen was Bush als president al populairder dan in West-Europa. Daarbij komt dat hun inwoners minder waardering kunnen opbrengen voor het meer 'softe' beleid van Obama ten aanzien van Rusland. Asmus: "They don't see Obama addressing their specific concerns."

Volgens Asmus dankt Obama zijn enorme populariteit aan zijn persoonlijkheid en aan Europa's perceptie van de VS. Onder Bush veranderden de VS in de ogen van veel Europeanen in een 'backward country' en werden ze door Europa niet langer als rolmodel gezien. Met de verkiezing van Obama in november 2008 toonden de VS echter veerkrachtig en progressief te zijn, en dat beïnvloedde de Europese perceptie duidelijk. Daarnaast zien veel Europeanen de VS dankzij president Obama ook weer als 'baken van hoop'.

Volgens het onderzoek heeft Obama's populariteit in grote lijnen ook geresulteerd in meer waardering voor het buitenlands beleid van de VS. Ongeveer 77 procent van de Europeanen steunt de wijze waarop president Obama internationale problemen aanpakt, in vergelijking met 19 procent onder president Bush in 2008. Oost-Europeanen en Turken hebben echter duidelijk minder vertrouwen in Obama's capaciteiten op het internationale toneel dan West-Europeanen.

Afghanistan, Irak, Iran: grote meningsverschillen

Ondanks een toenemende steun voor trans-Atlantische samenwerking en de NAVO verschillen Europeanen en Amerikanen van mening over Afghanistan, Irak en Iran. De Amerikanen zijn optimistischer over de mogelijkheden tot het stabiliseren van de situatie in Afghanistan en Irak. Met name in Oost-Europa is een meerderheid van de bevolking voor het vermindere(n) of terugtrekken van de troepen uit Afghanistan.

Volgens Asmus vormen deze cijfers een weerspiegeling van de mate waarin de Oost-Europese landen teleurgesteld zijn in de VS. Veel Oost-Europese NAVO-leden stuurden troepen naar Afghanistan in de illusie dat zij in ruil daarvoor door het bondgenootschap tegen 'Russische agressie' beschermd zouden worden. De NAVO heeft deze verwachtingen echter (vooralsnog) niet waargemaakt. De vele militairen die in Afghanistan sneuvelen maken het nog urgenter voor deze landen om de juiste rechtvaardiging te hebben voor deelname aan de ISAF-missie, aldus Asmus.

Wat betreft de oorlog in Afghanistan is het merendeel van de ondervraagde Europeanen vóór het vergroten van de bijdrage aan economische reconstructie, maar bestaat er veel minder steun voor het sturen van meer militairen. Vooral de mening van de ondervraagden uit het Verenigd Koninkrijk is opvallend te noemen: steun voor meer militaire én economische hulp is daar relatief laag in vergelijking met veel andere Europese landen.

Ten aanzien van Iran blijken de VS – in tegenstelling tot Europa – bereid om de militaire optie open te houden en tegelijkertijd de diplomatieke druk op te voeren. Europeanen zien liever af van (de dreiging van) iedere vorm van militair geweld tegen Iran.

Verder bleek uit het onderzoek dat 70 procent van de Amerikanen gelooft dat oorlog noodzakelijk kan zijn om rechtvaardigheid te bewerkstelligen. Eenzelfde percentage van de Europeanen is het daar niet mee eens. Volledig in lijn daarmee vinden Europeanen dat economische macht belangrijker is dan militaire macht, iets waar de Amerikanen juist weer het tegenovergestelde over denken. De classificatie van Amerikanen en Europeanen als afkomstig van Mars respectievelijk Venus lijkt dus nog steeds op te gaan.

Rusland: een gedeelde zorg

Europeanen en Amerikanen hebben grofweg dezelfde mening wat Rusland betreft. Zij maken zich in toenemende mate zorgen over het gedrag van Rusland ten opzichte van zijn buuren en over zijn rol als energieleverancier. Veel van de ondervraagden vinden dat Europa minder afhankelijk moet worden van energie uit Rusland. Voor het eerst werd dit jaar ook de vraag gesteld of de ondervraagden welwillend zouden zijn om bepaald NAVO-beleid op te

geven om zo de energietoevoer vanuit Rusland veilig te stellen. De VS (26 procent) en Oost-Europa (28 procent) waren daar beduidend minder toe bereid dan West-Europa (41 procent). Een groot deel van de Amerikanen en Europeanen is er voorstander van de Russische invloed in de buurlanden proberen te verminderen door het verlenen van steun aan deze landen via NAVO of EU.

Het Turkse raadsel

In Turkije is er het minst sprake van een 'Obama-effect'. Onder president Bush erodeerde de Turkse steun voor de VS door onenigheid over de oorlog in Irak, en de relatie is nog steeds herstellende. Steun vanuit de Turkse bevolking voor toetreding tot de EU is toegenomen in vergelijking met 2008 van 42 naar 48 procent, maar is nog steeds laag in vergelijking met de 73 procent in 2004. De Turken zijn ook sceptisch over hun kansen op toetreding. In Europa denkt 54 procent van de ondervraagden echter dat Turkije uiteindelijk wel zal toetreden tot de EU, ondanks het feit dat slechts 20 procent van de Europeanen dit ook wenselijk vindt.

Janneke Suiskind

1. Bulgarije, Polen, Roemenië en Slowakije.